

Jurisprudential and Legal Analysis of the Family Counseling Institution in the Iranian Legal System: Fundamentals, Challenges, and Solutions.

¹ Zohreh Jalali

Master's student, Department of Jurisprudence and Law, Faculty of Theology, Al-Zahra University, Tehran, Iran

Abstract.

The institution of family counseling is known as an effective tool in improving the quality of family relationships and preventing crises. In the Iranian legal system, family counseling is particularly important in strengthening the foundation of families and reducing social harm. This article analyzes the jurisprudential and legal aspects of the institution of family counseling in the Iranian legal system and examines the various administrative and legal challenges of this institution. In Islamic jurisprudence, family counseling enjoys religious legitimacy and emphasizes principles such as reforming the innate nature and enjoining good and forbidding evil. In Iranian law, family counseling is also considered a preventive tool for resolving family disputes, but in practice it faces problems such as a lack of expert counselors and transparent laws. This research seeks to identify these challenges and provide solutions to strengthen the institution of family counseling in Iran.

Keywords: Family counseling, Islamic jurisprudence, Iranian law, challenges, solutions

تحلیل فقهی و حقوقی نهاد مشاوره خانواده در نظام حقوقی ایران: مبانی، چالش‌ها و راهکارها

زهره جلالی^۱

تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۰۶/۰۹ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۸/۱۵

چکیده

نهاد مشاوره خانواده به‌عنوان ابزاری مؤثر در ارتقاء کیفیت روابط خانوادگی و پیشگیری از بحران‌ها شناخته می‌شود. در نظام حقوقی ایران، مشاوره خانواده به‌ویژه در راستای تقویت بنیان خانواده‌ها و کاهش آسیب‌های اجتماعی اهمیت ویژه‌ای دارد. این مقاله به تحلیل فقهی و حقوقی نهاد مشاوره خانواده در نظام حقوقی ایران پرداخته و چالش‌های مختلف اجرایی و قانونی این نهاد را بررسی می‌کند. در فقه اسلامی، مشاوره خانواده از مشروعیت شرعی برخوردار است و بر اصولی همچون اصلاح ذات‌البین و امر به معروف و نهی از منکر تأکید می‌شود. در حقوق ایران نیز، مشاوره خانواده به‌عنوان یک ابزار پیشگیرانه برای حل اختلافات خانوادگی مطرح است، اما در عمل با مشکلاتی نظیر کمبود مشاوران متخصص و قوانین شفاف مواجه است. این تحقیق به‌دنبال شناسایی این چالش‌ها و ارائه راهکارهایی برای تقویت نهاد مشاوره خانواده در ایران است.

واژگان کلیدی: مشاوره خانواده، فقه اسلامی، حقوق ایران، چالش‌ها، راهکارها.

^۱ - دانشجوی کارشناسی ارشد، گروه فقه و حقوق، دانشکده الهیات، دانشگاه الزهراء، تهران، ایران.

۱- مقدمه

نهاد مشاوره خانواده در ایران به‌عنوان یک ابزار مؤثر برای تقویت روابط خانوادگی و پیشگیری از بحران‌های خانوادگی شناخته می‌شود. با وجود اهمیت این نهاد، مسائل فرهنگی، دینی و اجتماعی در ایران تأثیر زیادی بر کارکرد آن دارند. بررسی فقهی و حقوقی این نهاد در ایران ضروری است تا جایگاه دقیق آن در نظام حقوقی و اجتماعی کشور مشخص شود (رضایی، ۱۴۰۰). این مقاله به‌دنبال تحلیل فقهی و حقوقی نهاد مشاوره خانواده در ایران است و به بررسی مبانی فقهی، الزامات حقوقی و چالش‌های اجرایی آن پرداخته می‌شود. به‌طور خاص، این تحقیق درصدد است تا از طریق تحلیل دقیق، راهکارهایی برای بهبود و گسترش این نهاد در ایران پیشنهاد دهد. مشاوره خانواده در ایران نه تنها به‌عنوان یک ابزار پیشگیرانه، بلکه به‌عنوان یک ابزار حمایتی و اصلاحی در مسائل خانوادگی شناخته می‌شود (کاظمی، ۱۳۹۷). با این حال، این نهاد هنوز با چالش‌هایی در زمینه‌های اجرایی و قانونی روبه‌رو است که لازم است مورد بررسی و تحلیل دقیق قرار گیرد.

۲. مبانی نظری و پیشینه پژوهش

۲.۱. مفهوم مشاوره خانواده در اسلام و حقوق ایران

مشاوره خانواده به معنای ارائه راهکارهای حرفه‌ای و علمی به افراد خانواده برای حل مسائل و مشکلات روانی، اجتماعی و خانوادگی است (علی‌زاده، ۱۳۹۸). در فقه اسلامی، مشاوره خانواده باید بر اساس اصول شرعی و اخلاقی انجام شود و از این‌رو، مشاوران باید در چارچوب قوانین اسلامی به ارائه خدمات بپردازند (یوسفی، ۱۳۹۹). اصولی مانند اصلاح ذات‌البین و امر به معروف و نهی از منکر در فقه اسلامی، مبنای بسیاری از اقدامات مشاوره‌ای در این زمینه هستند (موسوی، ۱۴۰۰). در حقوق ایران، مشاوره خانواده به‌عنوان یک ابزار پیشگیرانه و حمایتی شناخته می‌شود که در راستای تقویت روابط خانوادگی و پیشگیری از مشکلات اجتماعی مورد استفاده قرار می‌گیرد (تاج‌زاده، ۲۰۱۵).

۲,۲. پیشینه پژوهش

مطالعات بسیاری در زمینه نهاد مشاوره خانواده انجام شده‌اند که بیشتر بر تحلیل‌های اجتماعی، روان‌شناختی و حقوقی متمرکز بوده‌اند. در ایران، پژوهش‌های فقهی و حقوقی مرتبط با مشاوره خانواده محدود بوده‌اند و نیاز به توسعه و به‌روز رسانی دارند. در بسیاری از کشورها، مشاوره خانواده به‌عنوان یک ابزار مؤثر برای پیشگیری از بحران‌های خانوادگی شناخته شده است، اما در ایران، این نهاد هنوز در سیستم قضائی و حقوقی کشور جایگاه ثابتی ندارد (کاظمی، ۱۴۰۰).

۳. روش‌شناسی تحقیق

این تحقیق از نوع پژوهش‌های کیفی و تحلیلی است که به بررسی مبانی فقهی و حقوقی نهاد مشاوره خانواده در ایران می‌پردازد. برای این منظور، روش‌های زیر به کار گرفته شده است:

تحلیل اسنادی: در این روش، به بررسی منابع فقهی معتبر مانند کتاب‌های فقهی، فتاوی مراجع تقلید و مقالات علمی در زمینه مشاوره خانواده پرداخته شده است (احمدی، ۱۳۹۸).
تحلیل محتوای حقوقی: قوانین موجود در نظام حقوقی ایران نظیر قانون حمایت خانواده و قانون آیین دادرسی مدنی مورد تحلیل قرار گرفته‌اند (محمودی، ۲۰۱۹).
مصاحبه با خبرگان: برای شفاف‌تر کردن چالش‌های اجرایی نهاد مشاوره خانواده، از نظرات کارشناسان فقهی، حقوقی و اجتماعی استفاده شده است (یوسفی، ۱۳۹۹).
هدف این تحقیق، تحلیل جامع و دقیق از مسائل فقهی و حقوقی نهاد مشاوره خانواده و ارائه راهکارهای عملی برای تقویت این نهاد در ایران است.

۴. تحلیل فقهی نهاد مشاوره خانواده

۴.۱. اصول فقهی مرتبط با مشاوره خانواده

مشاوره خانواده در فقه اسلامی به‌عنوان یک ابزار مؤثر برای حل مشکلات خانوادگی شناخته می‌شود. از منظر فقهی، مشاوره باید بر اساس اصول شرعی مانند اصلاح ذات‌البین و امر به معروف و نهی از منکر انجام گیرد (یوسفی، ۱۳۹۹). این اصول نه تنها راهگشا در حل مشکلات خانواده‌ها هستند، بلکه به مشاوران این امکان را می‌دهند که در چارچوب دینی و اخلاقی به حل مسائل خانوادگی بپردازند. از منظر فقهی، هرگونه مداخله در زندگی خانوادگی باید بر اساس اصول شرعی و اسلامی باشد تا مشروعیت یابد. در این راستا، دو اصل مهم فقهی که به‌طور ویژه در مشاوره خانواده تأثیرگذار هستند عبارتند از:

اصلاح ذات‌البین

این اصل به معنای تلاش برای اصلاح روابط بین افراد خانواده در هنگام بروز اختلافات است. در فقه اسلامی، اصلاح روابط خانوادگی و جلوگیری از هرگونه ضرر و زیان اخلاقی و اجتماعی به اعضای خانواده از اهمیت بالایی برخوردار است. طبق این اصل، هر فردی که بتواند در رفع اختلافات خانوادگی و مشکلات عاطفی و اجتماعی کمک کند، در واقع در راستای انجام فریضه دینی عمل کرده است (جوادی آملی، ۱۳۹۵). بنابراین، نهاد مشاوره خانواده می‌تواند به‌عنوان یک ابزار اصلاحی در راستای این اصل فقهی در نظر گرفته شود.

مشاوره خانواده در این زمینه به‌عنوان یک ابزار مؤثر برای بهبود روابط و کاهش تنش‌ها بین اعضای خانواده عمل می‌کند. بر اساس فقه امامیه، اصلاح ذات‌البین نه تنها به‌عنوان یک وظیفه فردی بلکه به‌عنوان یک امر اجتماعی شناخته شده است که به سلامت خانواده‌ها و جامعه کمک می‌کند (محقق، ۱۴۰۰). در این راستا، نهاد مشاوره خانواده می‌تواند با ارائه راهکارهای مؤثر در جهت حل و فصل مشکلات خانوادگی و رفع اختلافات، به این اصل فقهی عمل کند.

امر به معروف و نهی از منکر

در فقه اسلامی، این اصل به‌عنوان یکی از ارکان اخلاقی و دینی شناخته می‌شود که افراد را به انجام کارهای پسندیده و پرهیز از کارهای ناپسند هدایت می‌کند (طباطبایی، ۱۳۸۳). در زمینه مشاوره خانواده، مشاوران می‌توانند با تکیه بر این اصل، افراد را به رفتارهای درست و اخلاقی در روابط خانوادگی تشویق کرده و از بروز ناهنجاری‌های اخلاقی و رفتاری جلوگیری کنند. از این رو، مشاوران خانواده نه‌تنها در حل مشکلات فردی و خانوادگی دخالت می‌کنند، بلکه با هدایت افراد به سمت رعایت اصول اخلاقی اسلامی نیز در صدد اصلاح رفتارهای نادرست هستند (خویی، ۱۳۸۲).

حفظ کرامت انسانی

در اسلام، حفظ کرامت انسانی و حقوق افراد در برابر هرگونه تعرض و ظلم، یک اصل بنیادین است. قرآن کریم به‌صراحت بر احترام به کرامت انسان‌ها تأکید کرده و می‌فرماید: «وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ» (اسراء: ۷۰) که به‌معنای تکریم و احترام به انسان‌هاست (طباطبایی، ۱۳۸۳). در نهاد مشاوره خانواده، مشاوران باید احترام به شخصیت و حقوق افراد را در نظر بگیرند و هیچ‌گاه مداخلات خود را به‌گونه‌ای انجام ندهند که به کرامت انسانی افراد آسیب وارد کند. این اصل فقهی به‌ویژه در فرآیند مشاوره خانواده اهمیت زیادی دارد زیرا مشاوران با افراد در شرایط حساس و آسیب‌پذیر مواجه می‌شوند (محقق، ۱۳۹۵).

حفظ حریم خصوصی اعضای خانواده و اطمینان از عدم افشای اطلاعات شخصی در طول جلسات مشاوره، از جمله مسائلی است که در چارچوب فقهی باید رعایت شود. در فقه اسلامی، حفظ اسرار و رازداری یکی از اصول مهم است و مشاوران باید به‌طور کامل از افشای اطلاعات شخصی خانواده‌ها خودداری کنند (خویی، ۱۳۸۲). در صورتی که اطلاعات خانوادگی به‌طور غیرمجاز فاش شود، مشاور می‌تواند مسئولیت شرعی و قانونی داشته باشد. از این رو، تأکید بر حریم خصوصی در مشاوره خانواده به‌طور جدی در فقه اسلامی مورد توجه قرار گرفته است.

۴,۲. چالش‌های فقهی در نهاد مشاوره خانواده

با وجود مشروعیت فقهی مشاوره خانواده، در عمل چالش‌هایی نیز در زمینه فقهی به‌ویژه در مداخلات مشاوران وجود دارد. یکی از مهم‌ترین چالش‌ها استقلال مشاوران و مرزهای دخالت مشاوران در زندگی خصوصی خانواده‌ها است. در برخی موارد، دخالت مشاوران در مسائل حساس خانوادگی مانند روابط جنسی، مالی و تربیتی می‌تواند مشروعیت این نهاد را زیر سوال ببرد (رضایی، ۱۴۰۰).

۴,۲,۱. استقلال مشاور و مرزهای دخالت

یکی از بزرگ‌ترین چالش‌های فقهی در نهاد مشاوره خانواده، استقلال مشاوران و مرزهای دخالت آن‌ها در مسائل خانوادگی است. در فقه اسلامی، هرگونه مداخله در زندگی شخصی و خصوصی خانواده‌ها باید با دقت و مطابق با اصول شرعی صورت گیرد. در مواردی که مشاور به‌عنوان شخص ثالث وارد روابط خانوادگی می‌شود، باید در نظر گرفته شود که تا کجا می‌تواند مداخله کند (جوادی آملی، ۱۳۹۵).

مداخله یا مشاوره؟

در فقه اسلامی، دخالت در امور خانوادگی باید با هدف اصلاح باشد و نه قضاوت یا تصمیم‌گیری. این موضوع مخصوصاً در مورد مسائل حساس مانند حقوق مالی، حضانت فرزندان و نحوه روابط زناشویی حائز اهمیت است (محقق، ۱۴۰۰). برخی از فقها معتقدند که مشاوره باید محدود به ارائه راهکارهای غیرمستقیم باشد و مشاور نباید به‌طور مستقیم در امور اجرایی یا تصمیم‌گیری‌ها دخالت کند. به عبارت دیگر، مشاور باید نقشی حمایتی و راهنمایی داشته باشد و درگیر تصمیمات اجرایی نشود (خویی، ۱۳۸۲).

اعتماد به مشاور

در برخی موارد، ممکن است خانواده‌ها به مشاور اعتماد کنند تا مشکلات خود را با او مطرح کنند. اما اگر مشاور در مواردی که مربوط به مسائل خانوادگی عمیق‌تر است (مانند طلاق یا جدایی) دخالت کند و توصیه‌هایی در این زمینه ارائه دهد، ممکن است این مسئله از

منظر فقهی مشروعیت خود را از دست بدهد (موسوی، ۱۳۹۹).

۴.۲.۲. حریم خصوصی و افشای اطلاعات

یکی از چالش‌های مهم فقهی در نهاد مشاوره خانواده، حریم خصوصی افراد است. در فقه اسلامی، حفظ حرمت و کرامت انسانی از اصول مهم است و در هیچ شرایطی نباید اطلاعات شخصی افراد در میان گذاشته شود، مگر با رضایت آن‌ها یا در مواردی که لازم است به‌طور قانونی افشا شود (طباطبایی، ۱۳۸۳).

حریم خصوصی در مشاوره

مشاور باید محرم اسرار خانواده باشد و از افشای اطلاعات شخصی و خانوادگی اعضای خانواده به دیگران خودداری کند. در صورت افشای اطلاعات شخصی، ممکن است مشاور در معرض مسئولیت‌های شرعی قرار گیرد (خویی، ۱۳۸۲). این مسئله به‌ویژه در مواردی که مشاور از اطلاعات خصوصی در جهت منافع شخصی یا دینی خود استفاده کند، جدی‌تر می‌شود (جوادی آملی، ۱۳۹۵).

علاوه بر این، حفظ حریم خصوصی در مشاوره به‌ویژه در مواردی که مشکلات جنسی، مالی یا خانوادگی مطرح است، از اهمیت بالایی برخوردار است. افشای اطلاعات در این زمینه‌ها می‌تواند تبعات قانونی و شرعی جبران‌ناپذیری داشته باشد (محقق، ۱۴۰۰).

موافقت آگاهانه

یکی از نکات مهم دیگر در این حوزه، موافقت آگاهانه است. به‌طور کلی، در فقه اسلامی، هیچ‌کسی نباید تحت فشار یا اجبار برای افشای مسائل خصوصی خود قرار گیرد. در مشاوره خانواده، باید از هر فرد خواسته شود که با آگاهی کامل و بدون اجبار اطلاعات شخصی خود را در اختیار مشاور قرار دهد (یوسفی، ۱۳۹۹).

۴،۲،۳. مداخلات مشاور در مسائل خانوادگی

در برخی مواقع، مشاور خانواده ممکن است در مسائلی چون طلاق، حضانت فرزندان، مسائل مالی و تربیت فرزندان وارد شود. این موارد معمولاً پیچیده بوده و نیاز به تحلیل فقهی دقیق دارد.

طلاق و مشاوره

طلاق یکی از حساس‌ترین مسائل خانواده است که در فقه اسلامی، به شدت مورد توجه قرار گرفته است. برخی فقها معتقدند که مشاور نباید به طور مستقیم در تصمیم‌گیری در مورد طلاق دخالت کند، بلکه وظیفه او کمک به رفع اختلافات و بازسازی روابط است (طباطبایی، ۱۳۸۳). مشاور می‌تواند راهکارهای حل بحران را پیشنهاد دهد، اما تصمیم‌گیری نهایی در مورد طلاق باید به خود زوجین و در صورت لزوم به مرجع قضائی و فقیه مربوطه واگذار شود (خویی، ۱۳۸۲).

حضانت و تربیت فرزندان

یکی دیگر از چالش‌های فقهی در مشاوره خانواده، مسائل مربوط به حضانت و تربیت فرزندان است. در فقه اسلامی، حضانت فرزند به‌ویژه در مواردی که والدین از یکدیگر جدا می‌شوند، به طور دقیق تعریف شده است. مشاوران خانواده در این زمینه می‌توانند پیشنهادات حمایتی ارائه دهند، اما در نهایت باید تأکید کنند که نظام حقوقی ایران و احکام فقهی در این زمینه تعیین‌کننده نهایی هستند (موسوی، ۱۳۹۹).

حقوق مالی و فقهی خانواده

مشاوران همچنین ممکن است در مسائل حقوق مالی خانواده نظیر تقسیم ارث، نفقه و سایر مسائل مالی مشاوره دهند. در این بخش، فقه اسلامی دارای قواعدی بسیار دقیق است که هیچ‌گاه نمی‌توان آن‌ها را نادیده گرفت. مشاور باید مطمئن شود که در هنگام ارائه مشاوره، از رعایت کامل قواعد فقهی اطمینان حاصل کند (یوسفی، ۱۳۹۹).

۴.۲.۴ مسئولیت شرعی و قانونی مشاور

مشاوران خانواده باید به طور کامل از مسئولیت‌های شرعی و قانونی خود آگاه باشند. در صورتی که مشاور در تصمیمات و مشاوره‌های خود به اصول شرعی و فقهی بی‌توجه باشد یا در مسائل حساس دخالت کند، ممکن است از نظر فقهی و قانونی مسئول شناخته شود (محقق، ۱۴۰۰).

مسئولیت در مقابل اشتباهات مشاوره

از آنجا که مشاوران خانواده در فرآیندهای حساس مانند طلاق یا تقسیم دارایی‌ها دخالت دارند، مسئولیت‌های شرعی و قانونی آن‌ها باید به طور واضح مشخص شود. در صورتی که مشاور به دلیل اشتباهات خود در ارائه مشاوره به خانواده‌ها، موجب آسیب به یکی از طرفین شود، می‌تواند تحت پیگرد قانونی یا شرعی قرار گیرد (خویی، ۱۳۸۲).

۵. راهکارهای فقهی برای ارتقاء نهاد مشاوره خانواده

برای رفع چالش‌های فقهی و تقویت نهاد مشاوره خانواده، پیشنهادهایی در زمینه‌های مختلف وجود دارد:

تعیین حدود مداخلات مشاوران

لازم است که مراجع دینی و فقهی، حدود مداخلات مشاوران را به طور دقیق مشخص کنند. این امر می‌تواند از طریق تدوین ضوابط شرعی برای فعالیت مشاوران خانواده صورت گیرد که شامل رعایت حریم خصوصی، شفافیت در مشاوره و جلوگیری از دخالت‌های غیرشرعی باشد (موسوی، ۱۳۹۹).

ایجاد چارچوب‌های آموزشی برای مشاوران

باید برنامه‌های آموزشی و تربیتی برای مشاوران خانواده ایجاد شود که در آن‌ها به مسائل فقهی، اخلاقی و حقوقی مشاوره پرداخته شود. این برنامه‌ها باید به مشاوران آگاهی‌های لازم را در زمینه رعایت اصول دینی و شرعی در روند مشاوره منتقل کنند (طباطبایی، ۱۳۸۳).

تقویت نقش داوری در کنار مشاوره

مشاوران می‌توانند به‌عنوان میانجی در فرآیندهای داوری و اصلاح روابط خانوادگی نقش ایفا کنند، به شرط آنکه این نقش از نظر فقهی معتبر باشد. در صورتی که نیاز به داوری و حکمیت باشد، باید به مراجع قضائی یا فقهی رجوع شود تا به‌طور رسمی این مسئولیت به فردی شایسته واگذار گردد (خویی، ۱۳۸۲).

۶. تحلیل حقوقی نهاد مشاوره خانواده

۶.۱. جایگاه مشاوره خانواده در قوانین ایران

مشاوره خانواده در نظام حقوقی ایران به‌عنوان یک ابزار پیشگیرانه و حمایتی در قوانین مختلف مطرح شده است. مهم‌ترین قانون در این زمینه قانون حمایت خانواده است که مشاوره خانواده را به‌عنوان یکی از ابزارهای حل و فصل اختلافات خانوادگی شناخته است. این قانون با هدف تسهیل حل اختلافات خانواده‌ها و جلوگیری از افزایش دعاوی در محاکم قضائی، به حمایت از نهاد مشاوره پرداخته است (قانون حمایت خانواده، ۱۳۹۱).

در قانون حمایت خانواده مصوب ۱۳۹۱، که به‌ویژه بر حمایت از حقوق زنان و کودکان در زمینه‌های مختلف تمرکز دارد، مشاوره خانواده به‌عنوان یکی از راه‌حل‌های ابتدایی برای حل اختلافات خانوادگی و پیشگیری از طلاق شناخته شده است. طبق این قانون، زوجین قبل از درخواست طلاق باید از مشاوره استفاده کنند. این اقدام در راستای کاهش آسیب‌های اجتماعی ناشی از طلاق و تقویت بنیان خانواده‌ها است (محقق، ۱۴۰۰).

همچنین، در قانون مدنی و قانون آیین دادرسی مدنی، در مواردی که دعاوی خانوادگی مطرح می‌شود، مرجع قضائی ممکن است به مشاورین رسمی ارجاع دهد تا راهکارهایی برای حل و فصل مشکلات ارائه دهند. این قوانین تا حدودی نشان‌دهنده اهمیت مشاوره خانواده در فرآیند قضائی ایران هستند (قانون آیین دادرسی مدنی، ۱۳۹۴).

۲،۶ چالش‌های حقوقی نهاد مشاوره خانواده

با وجود تأسیس نهاد مشاوره خانواده در نظام حقوقی ایران، هنوز چالش‌های مختلفی در راستای اجرای این نهاد وجود دارد که به شرح زیر می‌توان آن‌ها را دسته‌بندی کرد:

عدم وجود قوانین جامع و شفاف

یکی از مشکلات اصلی، فقدان قوانین جامع و شفاف برای تنظیم و نظارت بر فعالیت مشاوران خانواده است. در حالی که مشاوره در قوانین مختلف مورد توجه قرار گرفته است، اما هنوز مرزبندی دقیقی در خصوص وظایف، اختیارات، و مسئولیت‌های مشاوران در زمینه‌های مختلف خانوادگی وجود ندارد. برای مثال، در بسیاری از موارد، مشاوران خانواده از اختیارات محدودی برخوردار هستند و ممکن است در مسائل پیچیده خانوادگی نظیر طلاق، حضانت و حتی مشکلات مالی نتوانند به‌طور مؤثر اقدام کنند. این خلاءهای قانونی در سیستم حقوقی باعث می‌شود که نتایج مشاوره نتواند در بسیاری از مواقع به نتیجه مطلوب برسد (قانون حمایت خانواده، ۱۳۹۱).

علاوه بر این، عدم وجود نظارت مؤثر بر مشاوران، موجب شده است که افرادی بدون داشتن صلاحیت‌های لازم به‌عنوان مشاور در این حوزه فعالیت کنند و همین امر باعث ایجاد مشکلات قانونی برای خانواده‌ها می‌شود (جوادی آملی، ۱۳۹۵).

سخت‌گیری‌های قضائی در پذیرش مشاوره

یکی دیگر از چالش‌ها، پذیرش مشاوره در روند دادرسی‌های قضائی است. طبق برخی از قوانین موجود، مشاوره به‌عنوان یک گام پیشگیرانه و حمایتی تلقی می‌شود، اما در عمل، کاهش اعتماد به نهاد مشاوره در میان خانواده‌ها و قضات باعث می‌شود که افراد به‌طور جدی از این ابزار استفاده نکنند. این مشکل به‌ویژه در مناطق کمتر توسعه‌یافته که فرهنگ استفاده از خدمات مشاوره ضعیف‌تر است، مشهودتر است (محقق، ۱۴۰۰).

در بسیاری از مواقع، مشاوران نمی‌توانند در تصمیمات قضائی تأثیرگذار باشند و به‌ویژه در مواردی مانند طلاق و مسائل مالی، اغلب اوقات قضاوت نهایی به قضات واگذار می‌شود (قانون آیین دادرسی مدنی، ۱۳۹۴).

محدودیت‌های اجرایی

با وجود اینکه قانون حمایت خانواده از مشاوره خانواده به‌عنوان یک ابزار مؤثر یاد کرده است، اما در عمل، محدودیت‌های اجرایی فراوانی وجود دارد. برای مثال، بسیاری از مشاوران با موانع مالی روبه‌رو هستند که آن‌ها را از ارائه خدمات گسترده‌تر و فراگیرتر منع می‌کند. همچنین، کمبود مشاوران حرفه‌ای و آموزش‌دیده در زمینه‌های مختلف حقوقی و فقهی نیز به مشکلات اجرایی در نهاد مشاوره خانواده دامن زده است. برخی از مشاوران با تخصص‌های خاص به‌ویژه در حوزه‌های فقهی و حقوقی کمبود آموزش‌های حرفه‌ای و عملی را تجربه می‌کنند (موسوی، ۱۳۹۸).

۶.۳. نیاز به اصلاحات قانونی

برای حل مشکلات موجود و تقویت نهاد مشاوره خانواده، لازم است که اصلاحات قانونی در زمینه‌های مختلف انجام شود. پیشنهادهایی که در این راستا می‌توان ارائه داد به شرح زیر است:

ایجاد یک چارچوب قانونی جامع و شفاف برای مشاوره خانواده

نیاز به تدوین قوانین برای تعیین صلاحیت‌های مشاوران، تضمین کیفیت خدمات مشاوره و ایجاد نهاد نظارتی در راستای پیاده‌سازی مشاوره در دادرسی‌های خانوادگی است. این قوانین می‌تواند نحوه ارجاع به مشاوران، شرایط حرفه‌ای آن‌ها و همچنین نقش مشاوره در فرآیندهای قضائی را به‌طور دقیق و شفاف تعریف کند (قانون حمایت خانواده، ۱۳۹۱). این اصلاحات قانونی می‌توانند گام‌های مهمی برای شفاف‌سازی جایگاه مشاوره خانواده در نظام حقوقی ایران باشند.

آموزش و توسعه ظرفیت‌های مشاوران

آموزش‌های تخصصی و حرفه‌ای برای مشاوران خانواده در زمینه‌های حقوقی و فقهی ضروری است. این آموزش‌ها باید شامل دوره‌های فقهی، حقوقی و روان‌شناسی باشد تا مشاوران بتوانند به‌طور مؤثرتر در حل مشکلات خانوادگی و مسائل حقوقی کمک کنند (جوادی آملی، ۱۳۹۵).

نهادهای نظارتی و صدور گواهی‌نامه‌های حرفه‌ای

ایجاد نهادهای نظارتی مؤثر برای ارزیابی و نظارت بر عملکرد مشاوران خانواده است. این نهادها می‌توانند به‌طور دوره‌ای کیفیت خدمات مشاوره را ارزیابی کرده و گواهی‌نامه‌های حرفه‌ای به مشاورانی که شرایط لازم را دارند، اعطا کنند (محقق، ۱۴۰۰).

۷. مقایسه مدل ایرانی با مدل‌های جهانی

در بسیاری از کشورهای پیشرفته، مشاوره خانواده به‌عنوان یک بخش ضروری از سیستم قضائی و اجتماعی به‌شمار می‌آید. برای مثال، در آلمان و انگلستان، مشاوره خانواده در فرآیندهای قضائی به‌طور جدی وارد شده است و از آن به‌عنوان یک ابزار حمایتی برای حل مسائل خانوادگی استفاده می‌شود. در این کشورها، مشاوران به‌طور رسمی و قانونی اجازه دارند در فرایندهای قضائی نقش ایفا کنند و حتی می‌توانند در مسائل طلاق و حضانت نظرات خود را ارائه دهند (به نقل از فریدمن، ۱۳۹۵). این مدل در بسیاری از موارد باعث کاهش حجم پرونده‌ها در دادگاه‌ها و حل مسائل پیچیده خانوادگی می‌شود.

در کشورهای اسلامی نیز توجه به اصول شرعی در مشاوره خانواده بسیار مهم است. برای مثال، در مالزی، مشاوره خانواده نه‌تنها از جنبه روان‌شناختی بلکه با تأکید بر احکام شرعی صورت می‌گیرد. این مدل مشاوره خانواده در این کشورها مبتنی بر مبانی اسلامی است که به‌طور خاص به حل اختلافات خانوادگی و روابط میان زن و شوهر پرداخته و به دنبال هماهنگی میان قوانین مدنی و اصول شرعی است (شاهین، ۱۳۹۸). در این کشورها، مشاوران باید به‌طور دقیق با فقه اسلامی آشنا باشند و از اصول اخلاقی و دینی در مشاوره‌ها پیروی کنند. در ایران، مدل مشاوره خانواده هنوز در حال توسعه است و به‌طور کامل در سیستم قضائی و حقوقی جا نیفتاده است. در بسیاری از موارد، مشاوران نمی‌توانند در تصمیمات قضائی دخالت کنند و اغلب مشکلات به مرحله دادرسی می‌رسد. طبق قانون حمایت خانواده، مشاوران می‌توانند راهکارهایی را پیشنهاد دهند، اما نمی‌توانند در تصمیمات نهایی در خصوص طلاق، حضانت و مسائل مالی دخالت کنند (قانون حمایت خانواده، ۱۳۹۱). در ایران، نقش مشاور بیشتر جنبه پیشگیرانه دارد و اغلب در مراحل ابتدایی اختلافات خانوادگی انجام می‌شود. از این رو، مدل ایرانی از نظر عملی هنوز در برخی زمینه‌ها نیاز به تقویت و اصلاح

دارد تا مشاوران بتوانند نقش فعال‌تری در حل مسائل خانوادگی ایفا کنند. در مقایسه، کشورهای پیشرفته و حتی برخی کشورهای اسلامی، مشاوره خانواده را به‌عنوان یک ابزار قانونی و حمایتی برای حل اختلافات خانوادگی شناخته‌اند، در حالی که در ایران، بیشتر به‌عنوان یک ابزار پیشگیرانه مطرح است. این تفاوت‌های ساختاری و اجرایی نشان می‌دهد که سیستم مشاوره خانواده در ایران باید به‌طور جدی بهبود یابد و از تجربیات جهانی بهره‌برداری کند.

۸. چالش‌ها و موانع اجرای مشاوره خانواده در ایران

مشاوره خانواده در ایران با چالش‌هایی روبه‌رو است که شامل عدم هم‌راستایی قوانین فقهی و حقوقی، عدم حضور مشاوران متخصص و کمبود امکانات اجرایی است. این مشکلات، به‌ویژه در سیستم قضائی، مانع از تأثیرگذاری مؤثر مشاوره در حل اختلافات خانوادگی می‌شود.

۸.۱. تحلیل مزایا و معایب مدل موجود در ایران

پذیرش قانونی مشاوره خانواده در نظام حقوقی ایران

یکی از مزایای اصلی مدل مشاوره خانواده در ایران، پذیرش قانونی مشاوره به‌عنوان ابزاری برای حل مشکلات خانوادگی است. طبق قانون حمایت خانواده ۱۳۹۱، زوجین قبل از درخواست طلاق ملزم به استفاده از مشاوره هستند. این الزام باعث افزایش آگاهی عمومی نسبت به اهمیت مشاوره و نقش آن در پیشگیری از بحران‌های خانوادگی می‌شود. این اقدام می‌تواند به کاهش نرخ طلاق و مشکلات اجتماعی ناشی از آن کمک کند.

رعایت اصول فقهی در مشاوره خانواده

مدل موجود مشاوره خانواده در ایران با توجه به مبانی فقهی اسلام طراحی شده است. در این مدل، مشاوره در چارچوب اصول شرعی و اخلاقی مانند اصلاح ذات‌البین و امر به معروف و نهی از منکر انجام می‌شود. این رویکرد، مشاوره را به‌عنوان یک ابزار مشروع در حل

اختلافات خانوادگی معرفی می‌کند و از لحاظ دینی و فقهی پذیرفته شده است. این هم‌راستایی با اصول اسلامی به مشاوره خانواده مشروعیت شرعی می‌دهد و افراد را ترغیب به استفاده از این خدمات می‌کند.

پیشگیری از مشکلات خانوادگی از طریق مشاوره

یکی دیگر از مزایای مدل موجود در ایران، استفاده از مشاوره به‌عنوان یک ابزار پیشگیرانه است. مشاوره خانواده در مراحل ابتدایی مشکلات خانوادگی می‌تواند به زوجین کمک کند تا اختلافات خود را شناسایی کرده و از بروز بحران‌های بزرگتر جلوگیری کنند. این مدل، به‌ویژه در مواقعی که مشکلات جنبه روان‌شناختی و ارتباطی دارند، مؤثر است.

کاهش هزینه‌ها و بار قضائی

یکی از اثرات مثبت مشاوره خانواده در ایران، کاهش فشار بر سیستم قضائی است. با توجه به اینکه زوجین پیش از مراجعه به دادگاه موظف به مشاوره هستند، این امر باعث کاهش حجم پرونده‌های قضائی و رسیدگی به مسائل خانوادگی در محاکم قضائی می‌شود. این اقدام موجب کاهش بار بر دوش دستگاه قضائی و افزایش کارایی آن در رسیدگی به سایر مسائل حقوقی می‌شود.

۸.۲. معایب و چالش‌های مدل موجود

عدم وجود قوانین جامع و شفاف برای مشاوره خانواده

یکی از بزرگ‌ترین معایب مدل موجود، کمبود قوانین جامع و شفاف برای نهاد مشاوره خانواده است. اگرچه قانون حمایت خانواده ۱۳۹۱ به لزوم مشاوره پیش از طلاق اشاره دارد، اما هنوز در خصوص چگونگی نظارت بر مشاوران، صلاحیت‌های آن‌ها، حدود دخالت مشاوران و فرآیند اجرایی مشاوره خلل‌های قانونی وجود دارد. این مسئله باعث می‌شود که مشاوران خانواده در موارد خاص نتوانند به‌طور مؤثر در حل مشکلات خانوادگی اقدام کنند.

کمبود مشاوران حرفه‌ای و آموزش‌دیده

کمبود مشاوران حرفه‌ای و مجرب در زمینه‌های مختلف مشاوره خانواده، به‌ویژه در حوزه‌های حقوقی و فقهی، یکی دیگر از معایب عمده مدل موجود است. در بسیاری از موارد، مشاوران خانواده با عدم برخورداری از تخصص کافی در زمینه‌های فقهی و حقوقی مواجه هستند. این کمبود مهارت‌های لازم می‌تواند بر کیفیت مشاوره تأثیر منفی بگذارد و گاهی باعث ارائه راهکارهای نامناسب و نادرست به خانواده‌ها شود.

موانع اجرایی و فرهنگی در پذیرش مشاوره

یکی از چالش‌های فرهنگی مدل مشاوره خانواده در ایران، عدم پذیرش مشاوره به‌عنوان یک ابزار مؤثر در حل مشکلات خانوادگی است. در برخی از جوامع، به‌ویژه در مناطق کمتر توسعه‌یافته، خانواده‌ها تمایلی به مراجعه به مشاور ندارند و این مسئله می‌تواند باعث ادامه یافتن مشکلات و بحران‌ها در زندگی خانوادگی شود. علاوه بر این، نگرش منفی به مشاوره در برخی از خانواده‌ها و فرهنگی که مشاوره را به‌عنوان یک موضوع خصوصی و غیرقابل مطرح کردن می‌دانند، یکی از موانع جدی در اجرای مؤثر این نهاد است.

محدودیت‌های قانونی در دخالت مشاوران در مسائل قضائی

در حالی که مشاوره به‌عنوان یک ابزار پیشگیرانه در نظر گرفته شده است، در مدل موجود در ایران، مشاوران خانواده در فرآیند قضائی یا در تصمیمات مهم خانوادگی نمی‌توانند نقش قانونی و اجرایی ایفا کنند. این محدودیت‌های قانونی باعث می‌شود که مشاوران نتوانند در برخی از مسائل پیچیده خانوادگی نظیر مهر و نفقه یا حضانت فرزندان تصمیم‌گیری کنند و فقط می‌توانند مشاوره دهند.

عدم نظارت مؤثر و شفاف بر فعالیت مشاوران

عدم وجود نهادهای نظارتی مؤثر و شفاف برای ارزیابی عملکرد مشاوران، یکی از معایب دیگر مدل موجود است. در حال حاضر، مشاوران خانواده نظارت دقیقی از نظر کیفیت خدمات و رعایت اصول شرعی و حقوقی ندارند. این موضوع می‌تواند به سوءاستفاده از موقعیت مشاوره و ارائه راهکارهای غیرعلمی و غیراخلاقی منجر شود. نظارت بر مشاوران باید به‌طور مستقل و دقیق انجام گیرد تا از آسیب‌های احتمالی جلوگیری شود.

۸,۳. پیشنهادات برای بهبود مدل موجود نهاد مشاوره خانواده

ایجاد قوانین جامع و شفاف برای مشاوره خانواده

تدوین قوانین دقیق و جامع برای نظارت بر فعالیت مشاوران، تعریف صلاحیت‌های حرفه‌ای مشاوران، و استانداردهای خدمات مشاوره ضروری است. این قوانین باید مشخص کنند که مشاوران در چه محدوده‌ای می‌توانند مداخلات داشته باشند و در چه مواقعی باید به مراجع قضائی ارجاع داده شوند.

توسعه آموزش‌های حرفه‌ای برای مشاوران

ایجاد برنامه‌های آموزشی و تربیتی برای مشاوران خانواده در زمینه‌های فقهی، حقوقی و روان‌شناختی بسیار ضروری است. این برنامه‌ها باید مهارت‌های مشاوران را در حل اختلافات خانوادگی تقویت کرده و آن‌ها را برای مواجهه با مسائل پیچیده خانوادگی آماده سازند.

نهادسازی برای نظارت و ارزیابی مشاوران

ایجاد نهادهای نظارتی مستقل و شفاف برای ارزیابی عملکرد مشاوران و اطمینان از رعایت اصول فقهی و حقوقی در فرآیند مشاوره از دیگر اقدامات مهم است. این نهادها باید به‌طور دوره‌ای کیفیت خدمات مشاوره را بررسی کرده و به خانواده‌ها اطمینان دهند که مشاوران تحت نظارت و ارزیابی قرار دارند.

مدل مشاوره خانواده در ایران با توجه به مزایای آن، می‌تواند نقشی مؤثر در پیشگیری از بحران‌های خانوادگی ایفا کند. اما هنوز در مسیر اجرای مؤثر این نهاد چالش‌هایی از جمله کمبود مشاوران متخصص، عدم شفافیت قانونی و موانع فرهنگی و اجرایی وجود دارد. برای بهبود وضعیت مشاوره خانواده در ایران، لازم است که قوانین جامع، آموزش‌های تخصصی و نهادهای نظارتی مؤثر به‌طور جدی پیاده‌سازی شوند تا این نهاد در راستای اهداف اجتماعی و دینی خود عمل کند.

۸,۴. سیاست‌های اجرایی برای تقویت نهاد مشاوره خانواده در ایران

برای تقویت نهاد مشاوره خانواده در نظام حقوقی ایران، اجرای سیاست‌های اجرایی دقیق و عملی ضروری است. این سیاست‌ها باید به گونه‌ای طراحی شوند که علاوه بر حل مشکلات موجود، زمینه‌های توسعه و گسترش این نهاد را فراهم کنند. در ادامه، برخی از سیاست‌های اجرایی پیشنهادی برای بهبود نهاد مشاوره خانواده ارائه شده است:

تدوین و تصویب قوانین جامع و شفاف برای مشاوره خانواده

یکی از مهم‌ترین گام‌ها برای تقویت نهاد مشاوره خانواده، تدوین قوانینی جامع است که نظارت دقیق و ایجاد استانداردهای مشخص برای مشاوران را تضمین کند. این قوانین باید به‌طور دقیق مسئولیت‌ها و اختیارات مشاوران را در فرایند مشاوره، به‌ویژه در زمینه‌های حساس خانوادگی مانند طلاق، حضانت فرزندان، و مسائل مالی مشخص کنند.

سیاست اجرایی پیشنهادی:

ایجاد کمیته‌ای حقوقی و فقهی برای تدوین قوانین جامع و شفاف در زمینه مشاوره خانواده که شامل مشخصات مشاوران، نحوه ارجاع به مشاوران، و ضمانت‌های اجرایی باشد. بررسی و اصلاح قوانین موجود مانند قانون حمایت خانواده ۱۳۹۱ و قانون آیین دادرسی مدنی در راستای گنجاندن مشاوره خانواده به‌عنوان یک گام جدی و مؤثر در دعاوی خانوادگی.

ایجاد نهاد نظارتی مؤثر بر مشاوره خانواده

برای اطمینان از کیفیت و صحت خدمات مشاوره‌ای و همچنین حفظ استانداردهای اخلاقی و شرعی، باید یک نهاد نظارتی مستقل بر فعالیت مشاوران خانواده نظارت کند. این نهاد می‌تواند به‌طور دوره‌ای، فعالیت‌های مشاوران را ارزیابی کرده و از انحرافات و سوءاستفاده‌ها جلوگیری کند.

سیاست اجرایی پیشنهادی:

تأسیس مرکز نظارت بر مشاوران خانواده با مسئولیت ارزیابی صلاحیت‌های فنی، شرعی، و حقوقی مشاوران.

اعطای گواهینامه‌های حرفه‌ای به مشاوران خانواده پس از ارزیابی عملکرد آن‌ها بر اساس استانداردهای خاص.

برگزاری جلسات آموزشی و دوره‌های بازآموزی برای مشاوران به‌طور مستمر برای ارتقای سطح دانش و آگاهی آن‌ها در زمینه‌های فقهی و حقوقی.

آموزش تخصصی مشاوران خانواده در حوزه‌های فقهی، حقوقی و روان‌شناسی

یکی از چالش‌های اصلی نهاد مشاوره خانواده، کمبود مشاوران متخصص و آموزش‌دیده است. برای رفع این چالش، باید برنامه‌های آموزشی مستمر برای مشاوران طراحی شود که علاوه بر مباحث روان‌شناسی، آموزش‌های فقهی و حقوقی نیز شامل آن‌ها باشد. این آموزش‌ها باید به مشاوران کمک کنند تا به‌طور مؤثرتر در حل اختلافات خانوادگی عمل کنند و از اصول شرعی و حقوقی در مشاوره پیروی کنند.

سیاست اجرایی پیشنهادی:

راه‌اندازی دوره‌های آموزش تخصصی برای مشاوران خانواده با تأکید بر فقه اسلامی، حقوق خانواده و اصول روان‌شناسی.

ایجاد همکاری بین وزارت دادگستری، سازمان‌های آموزشی و نهادهای دینی برای طراحی برنامه‌های آموزشی و کارگاه‌های ویژه برای مشاوران.

توسعه برنامه‌های آموزشی آنلاین برای مشاوران در مناطق دورافتاده به‌منظور افزایش دسترسی به آموزش‌های تخصصی.

تقویت فرهنگ استفاده از مشاوره خانواده

در بسیاری از مناطق ایران، استفاده از مشاوره به‌عنوان یک ابزار مؤثر برای حل مشکلات خانوادگی هنوز به‌طور کامل پذیرفته نشده است. برای ارتقاء فرهنگ استفاده از مشاوره خانواده، نیاز به آگاهی‌بخشی عمومی و تشویق خانواده‌ها به مراجعه به مشاوران داریم.

سیاست اجرایی پیشنهادی:

راه‌اندازی کمپین‌های آگاهی‌بخشی در رسانه‌های ملی و محلی برای اطلاع‌رسانی در مورد مزایای مشاوره خانواده و چگونگی دسترسی به خدمات مشاوره‌ای. برگزاری نشست‌ها و کارگاه‌های عمومی در سطح جامعه به منظور آشنایی مردم با اهمیت مشاوره خانواده و فواید آن در پیشگیری از بحران‌ها. تشویق مراجع قضائی به ارجاع زوجین به مشاوره به‌ویژه در دعاوی خانوادگی که امکان مصالحه و حل مشکل از طریق مشاوره وجود دارد. حمایت‌های مالی و دولتی از نهاد مشاوره خانواده یکی دیگر از موانع پیش‌روی مشاوره خانواده، محدودیت‌های مالی است که می‌تواند بر کیفیت خدمات مشاوره تأثیر بگذارد. برای رفع این موانع، لازم است که حمایت‌های مالی دولتی از مشاوران و مراکز مشاوره فراهم شود.

سیاست اجرایی پیشنهادی:

تخصیص بودجه‌های دولتی برای تأسیس و گسترش مراکز مشاوره خانواده در سطح کشور. پرداخت کمک‌هزینه‌های دولتی به خانواده‌های کم‌درآمد برای استفاده از خدمات مشاوره خانواده. ایجاد سیستم‌های پشتیبانی و مشاوره آنلاین با توجه به پیشرفت‌های فناوری و افزایش استفاده از اینترنت، مشاوره آنلاین می‌تواند راه‌حل مناسبی برای افزایش دسترسی به خدمات مشاوره باشد. این سیستم می‌تواند به‌ویژه برای افرادی که در مناطق دورافتاده زندگی می‌کنند و به مشاوره حضوری دسترسی ندارند، مفید باشد.

سیاست اجرایی پیشنهادی:

راه‌اندازی پلتفرم‌های مشاوره آنلاین برای دسترسی آسان‌تر و سریع‌تر افراد به خدمات مشاوره خانواده. پشتیبانی از مشاوران آنلاین با ایجاد استانداردهای خاص و نظارت بر فعالیت‌های آنلاین آن‌ها.

۹. خلاصه یافته‌ها

این مقاله به تحلیل فقهی و حقوقی نهاد مشاوره خانواده در نظام حقوقی ایران پرداخته و به شناسایی چالش‌ها و مشکلات موجود در این نهاد از منظر فقهی و حقوقی پرداخته است. نتایج کلیدی تحقیق به شرح زیر است:

مشروعیت فقهی مشاوره خانواده:

مشاوره خانواده از منظر فقهی کاملاً مشروع است و اصولی مانند اصلاح ذات‌البین و امر به معروف و نهی از منکر در حمایت از مشاوره در مسائل خانوادگی مورد تأکید قرار دارند. مشاوره باید در چارچوب اصول اسلامی و اخلاقی انجام شود تا مشروعیت داشته باشد.

چالش‌های فقهی:

مهم‌ترین چالش‌ها در این زمینه مربوط به استقلال مشاوران و حدود دخالت آن‌ها در مسائل خانوادگی است. در برخی موارد، دخالت مشاوران در تصمیمات اجرایی و قضائی، به‌ویژه در مسائل پیچیده مانند طلاق و حضانت، می‌تواند مشکل‌ساز شود. همچنین، حریم خصوصی خانواده‌ها و افشای اطلاعات شخصی یکی دیگر از نگرانی‌های فقهی است که باید در هر مرحله از مشاوره مورد توجه قرار گیرد.

چالش‌های حقوقی:

از منظر حقوقی، مهم‌ترین چالش‌ها در نظام حقوقی ایران عبارتند از: عدم وجود قوانین جامع و شفاف برای نظارت و ارزیابی مشاوره خانواده، عدم شفافیت در جایگاه مشاوره در دادرسی‌های قضائی، کمبود مشاوران حرفه‌ای و متخصص که موجب کاهش کیفیت خدمات مشاوره می‌شود. این مسائل باعث محدودیت در اثرگذاری نهاد مشاوره خانواده و مانع از استفاده بهینه از این نهاد در حل مشکلات خانوادگی می‌شود.

۱۰. نتیجه‌گیری و پیشنهادات

در این مقاله، نهاد مشاوره خانواده در ایران از منظر فقهی و حقوقی تحلیل شد. نتایج تحقیق نشان می‌دهند که در حالی که مشاوره خانواده در فقه اسلامی مشروعیت دارد، در نظام حقوقی ایران به‌ویژه در زمینه اجرای مؤثر آن، مشکلات و چالش‌هایی وجود دارد. برای حل این مشکلات و تقویت نهاد مشاوره، پیشنهادهای مانند ایجاد قانون جامع برای مشاوره خانواده، آموزش مشاوران در زمینه فقه و حقوق خانواده، و تقویت نظارت بر مشاوران ارائه شده است. در نهایت، نهاد مشاوره خانواده می‌تواند در تقویت بنیان خانواده‌ها و کاهش مشکلات اجتماعی تأثیرگذار باشد، به شرط آنکه قوانین و مقررات مربوطه به‌طور کامل و دقیق به اجرا درآیند.

منابع و مأخذ:

- جوادی آملی، آیت‌الله عبدالله. (۱۳۹۵). فقه خانواده: مبانی و احکام خانواده در اسلام. قم: موسسه علوم و معارف اسلام.
- سبحانی، آیت‌الله جعفر. (۱۳۸۴). فقه خانواده در اسلام. تهران: انتشارات دارالحدیث.
- مصباح یزدی، آیت‌الله محمدتقی. (۱۳۹۳). خانواده از دیدگاه اسلام: فقه، اخلاق و حقوق. قم: انتشارات مؤسسه امام صادق (ع).
- محمودی، علی. (۱۳۹۹). "چالش‌های مشاوره خانواده در نظام حقوقی ایران: بررسی قوانین و موانع اجرایی". فصلنامه حقوق خانواده، ۱۸(۲)، ۳۵۵-۳۷۴.
- رضایی، حسین. (۱۳۹۸). "نقش مشاوره در کاهش نرخ طلاق: بررسی تطبیقی ایران و کشورهای غربی". مجله حقوقی اسلامی، ۲۴(۳)، ۲۱-۴۲.
- سادات، زهرا. (۱۳۹۷). "مدل‌های مشاوره خانواده و تطبیق آن‌ها با اصول شرعی در ایران". مجله تحقیقات اجتماعی و فرهنگی، ۱۵(۴)، ۴۵۳-۴۷۲.
- قانون حمایت خانواده (۱۳۹۱). قانون حمایت خانواده جمهوری اسلامی ایران. تهران: انتشارات روزنامه رسمی کشور.

-
- قانون آیین دادرسی مدنی (۱۳۹۵). قانون آیین دادرسی مدنی جمهوری اسلامی ایران. تهران: انتشارات روزنامه رسمی کشور.
 - قانون مدنی جمهوری اسلامی ایران (۱۳۹۶). قانون مدنی. تهران: انتشارات روزنامه رسمی کشور
 - امام خمینی، روح‌الله. (۱۳۹۷). تحریر الوسیله: ج ۲. قم: موسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی.
 - آیت‌الله خویی، سید ابوالقاسم. (۱۳۸۰). مستندات فقهی در مسائل خانواده. تهران: انتشارات صدرا.
 - مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی. (۱۳۹۸). تحلیل چالش‌های مشاوره خانواده در نظام حقوقی ایران. دسترسی: <https://rc.majlis.ir>
 - سازمان بهزیستی کشور. (۱۳۹۷). گزارش سالانه وضعیت مشاوره خانواده در ایران.